

Uppåt

och

nedåt

**bland
Närkes
fåglar**

Rosenbergdagarna, Örebro, 14 oktober 2022, Anders Wirdheim

Sveriges fåglar 2021

Hur går det för Sveriges fåglar
med särskilt fokus på läget
i jordbrukslandskapet?

Sveriges fåglar 2018

Hur går det för Sveriges fåglar
och hur påverkas de av klimatförändringarna?

Sveriges fåglar 2019

Hur går det för Sveriges fåglar
med särskilt fokus på läget i skogen?

Sveriges fåglar 2020

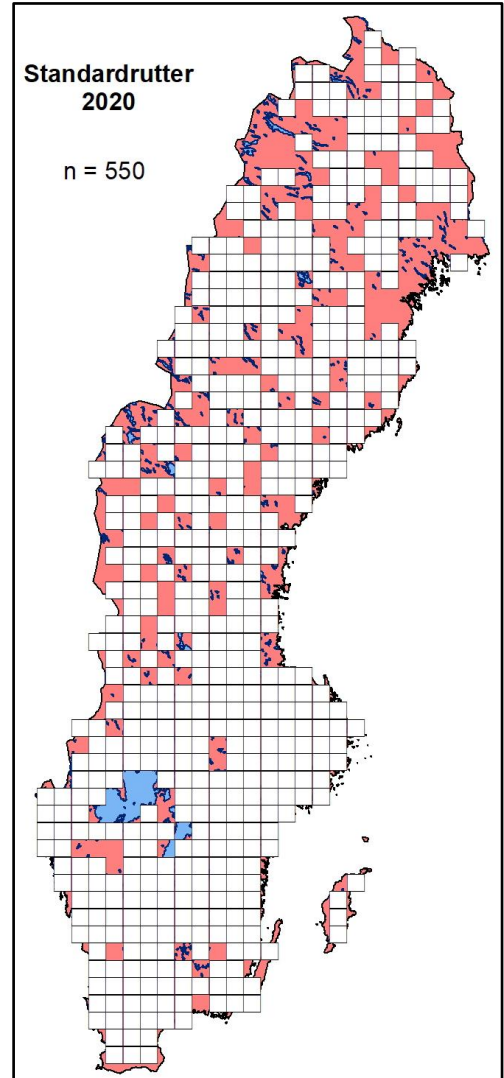

Hur går det för Sveriges fåglar
med särskilt fokus på läget vid hav och kust?

Standardrutter 2020

n = 550

Ca 720 standardrutter
Drygt 500 görs varje år

Närkes Fågelvärld

Landskapets häckande fåglar

Närkes Ornitologiska Förening

Ronnie Lindqvist
Michael Andersson Rolf Hagström
Kent Halttunen Ulf Jorner

Sylvia Wilson

SKÅNES FÅGELATLAS

Kenneth Bengtsson
Martin Green

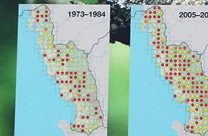

Skånes Ornitologiska Förening

HALLANDS FÅGELATLAS

Anders Wirdheim

Hallands ornitologiska föreningar

Vår fågelfauna är föränderlig

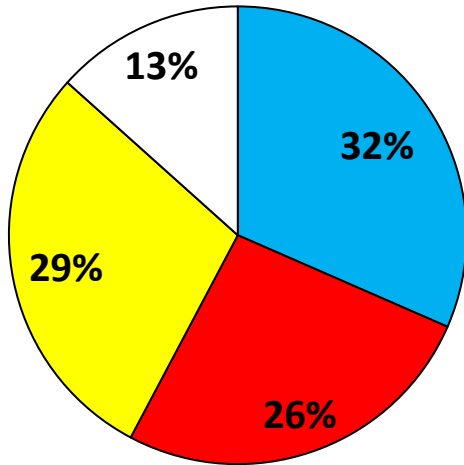
Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Från 1850 till 2013 etablerade sig 38 taxa (arter/underarter) i Sverige, medan det försvann 12 taxa. Etableringstakten och utdöendetakten har varit i stort sett oförändrad hela denna period. Räknat per årtionde har ungefär 2,5 taxa tillkommit medan 0,75 taxa har dött ut.

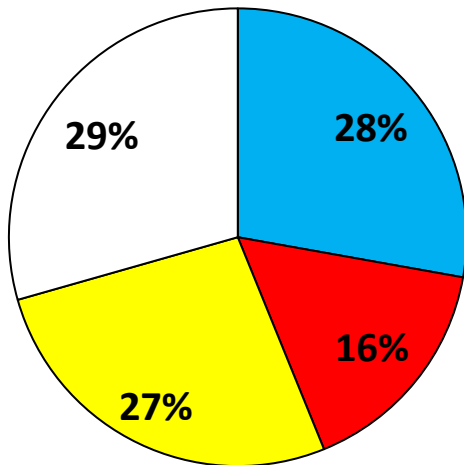
Ju längre tidsserier, desto säkrare resultat

2001–2020

■ Ökning ■ Minskning ■ Stabila ■ Osäkra

2011–2020

■ Ökning ■ Minskning ■ Stabila ■ Osäkra

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Källa: Svensk Fågeltaxering

Viktiga orsaker till förändringarna:

- Markanvändning
- Klimatförändringar
- Kemikalieanvändning
- Urbanisering/friluftsliv
- Jakt/fredning
- Okända orsaker

Ortolansparv

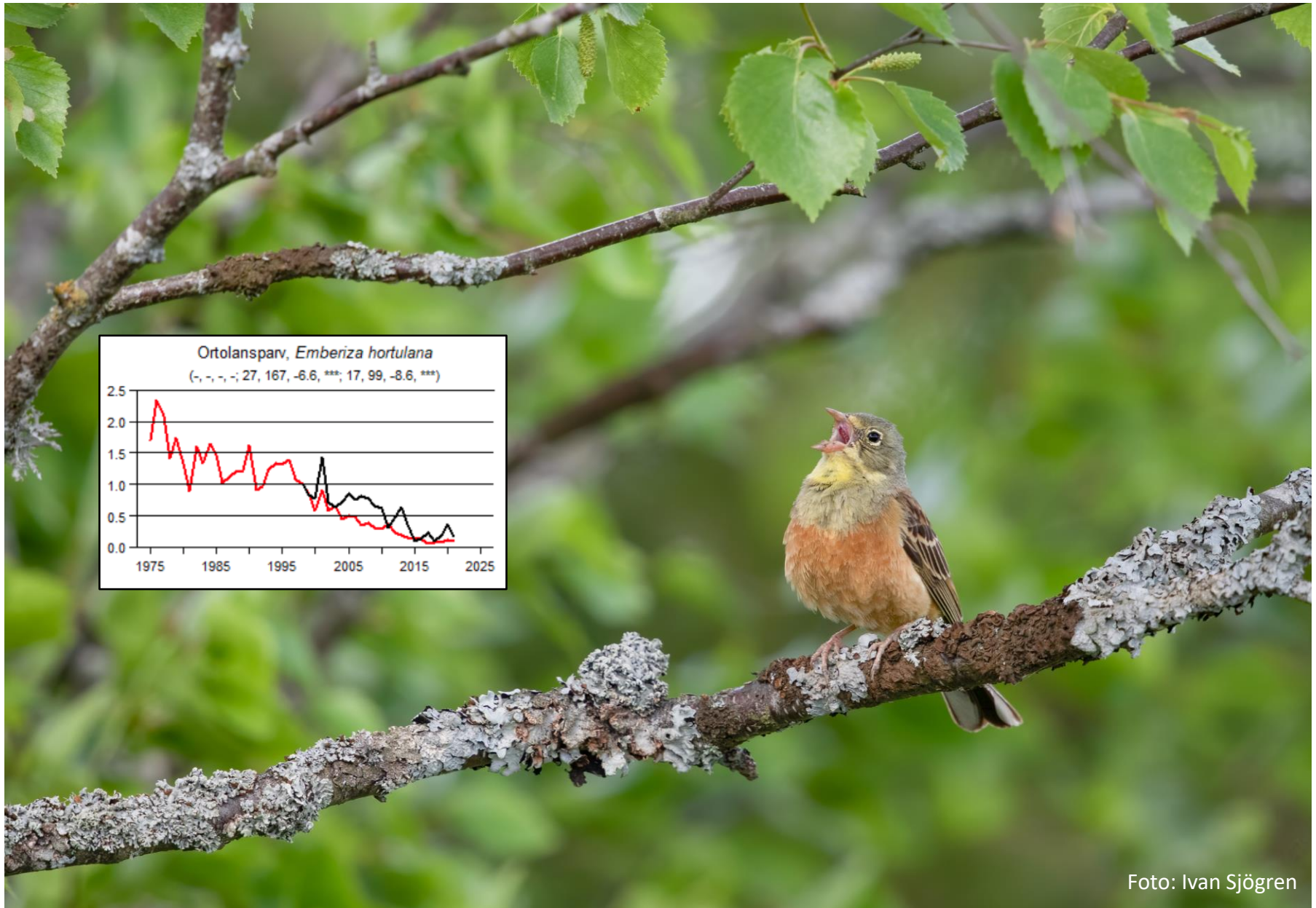

Foto: Ivan Sjögren

Missgynnas av förändringar i jordbruksdriften, men detta kan inte vara hela förklaringen.

Vad händer i fåglarnas vinterkvarter – och längs deras flyttningsvägar?

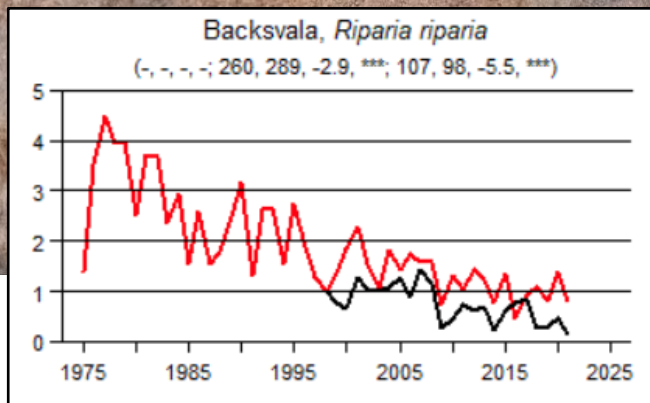

Backsvala

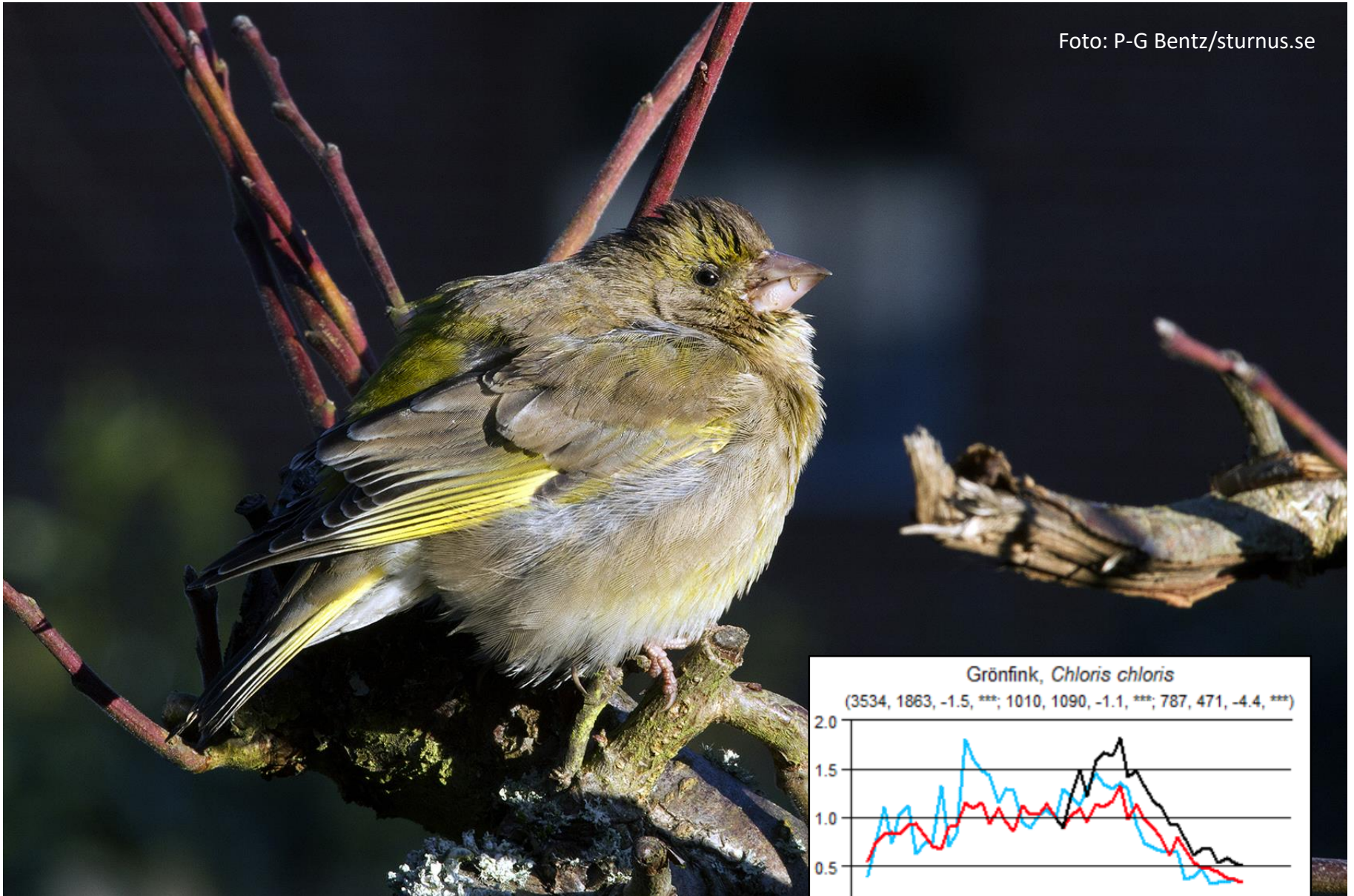
Foto: Göran Johansson

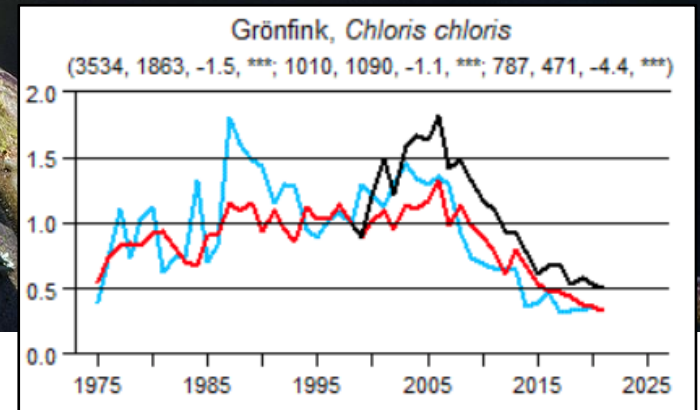
Brist på boplatser eller problem i vinterområdet?
Kanske en kombination?

Grönfink

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Orsaken klar: Sjukdom – i grönfinkens fall gulknopp.

Varför dessa stora skillnader mellan nattskärra och tornseglare?

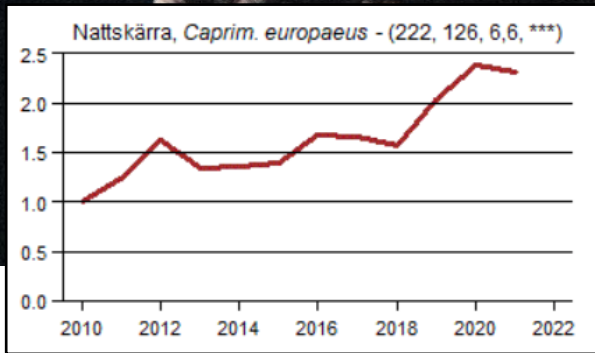
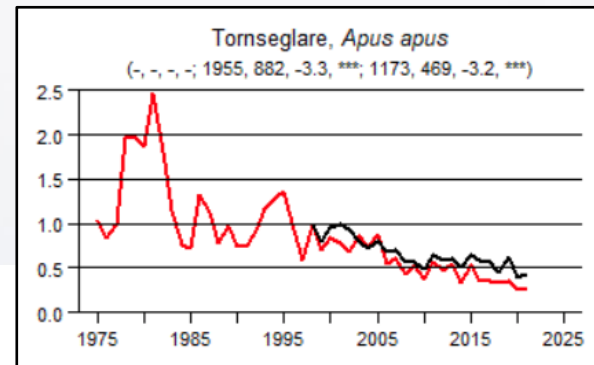
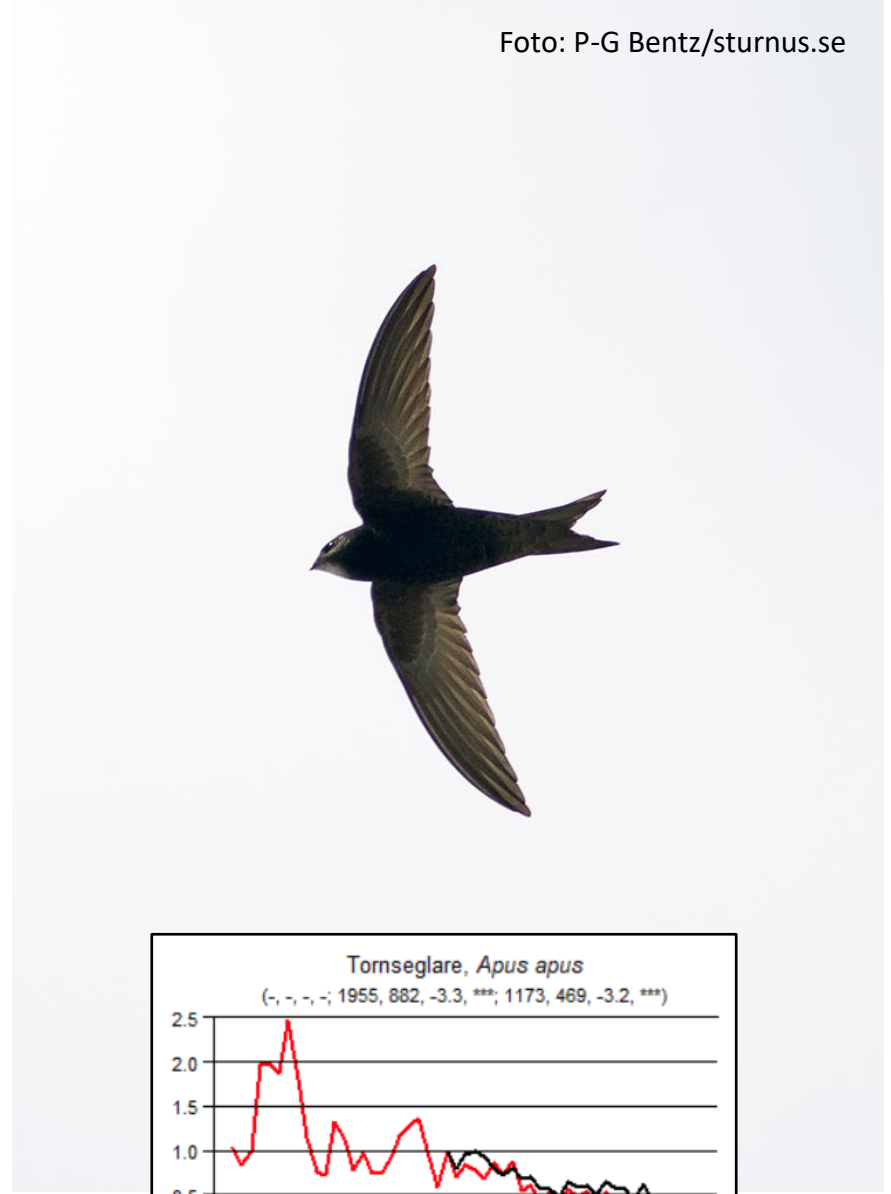

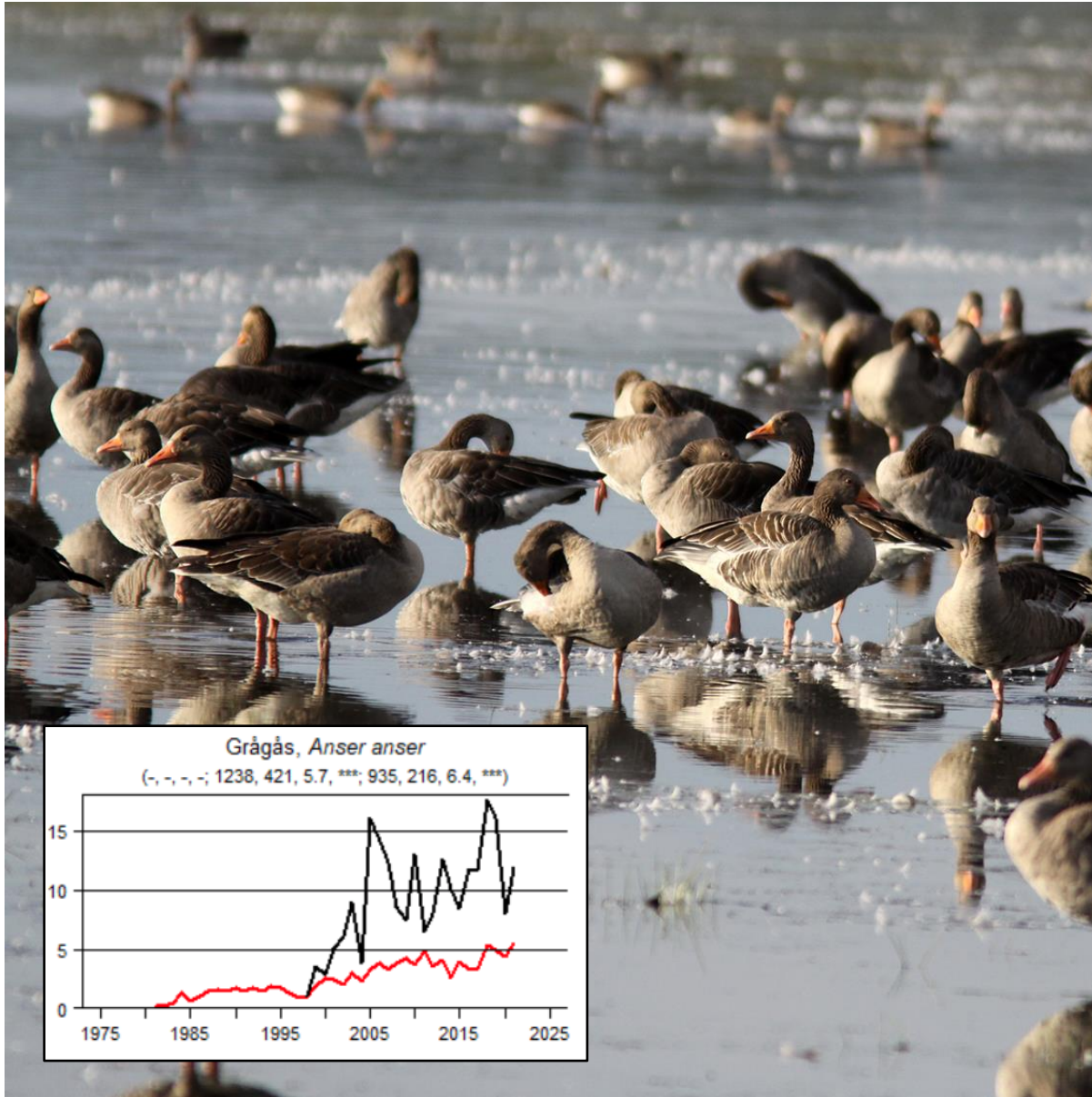
Foto: P-G Bentz/sturnus.se

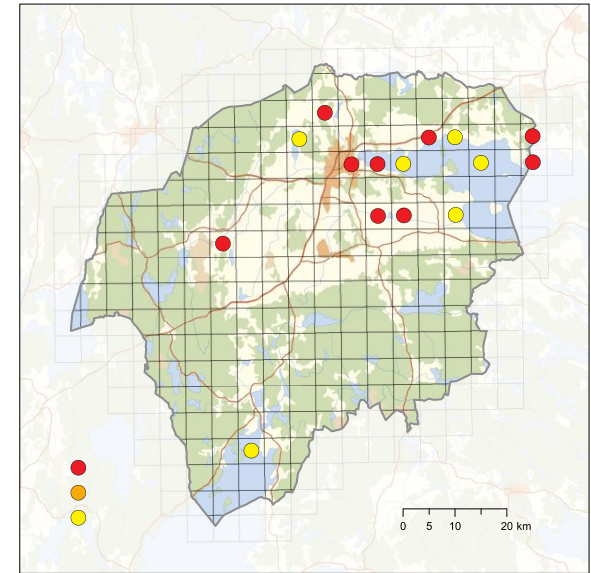
Jordbruket har förändrats betydligt under de senaste 50 åren:
Ökad intensitet i slättbygd – men minskat brukande i marginella jordbruksmarker.
Den genomsnittliga storleken på både gårdar och åkrar har ökat markant.
Allt mindre variation i landskapet.

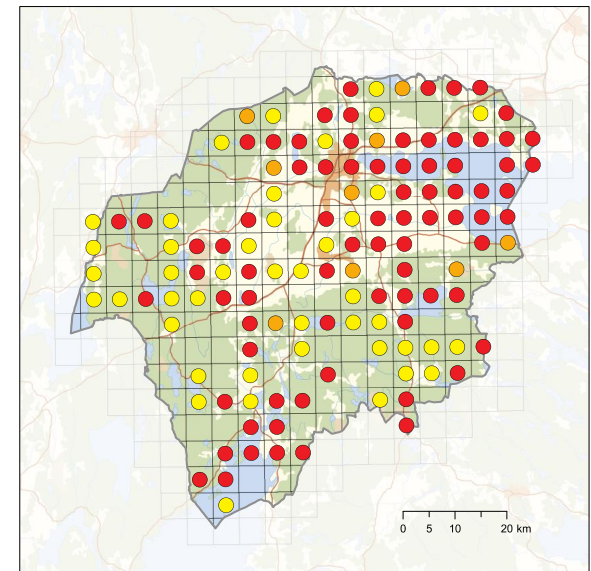
I fågelfaunan finns både vinnare och förlorare.
Gäss, sångsvanar och tranor är vinnare.

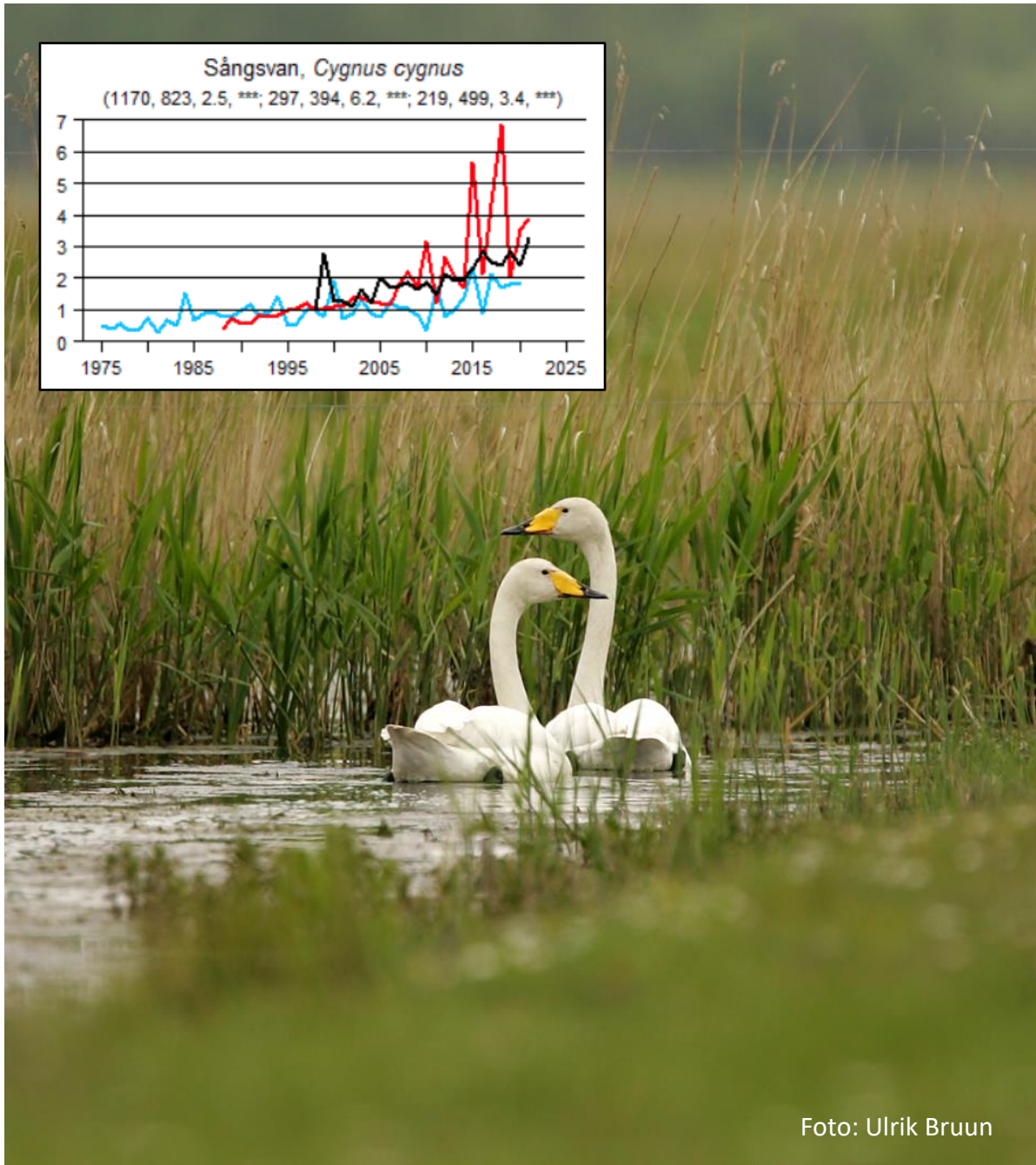

1974–1984

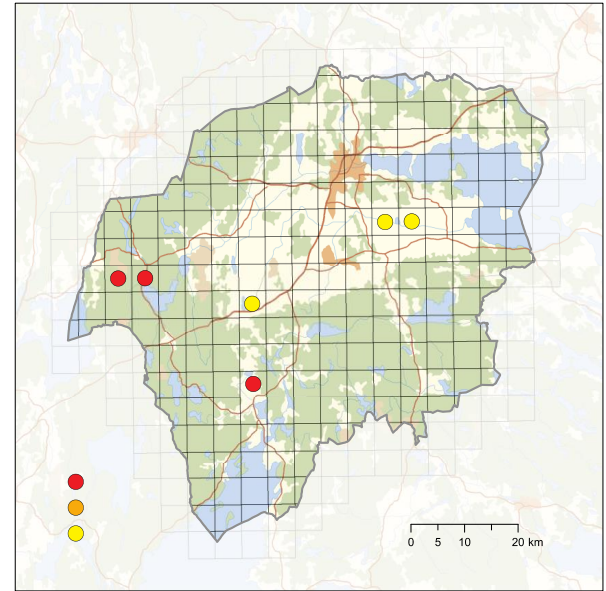

2005–2015

1974–1984

2005–2015

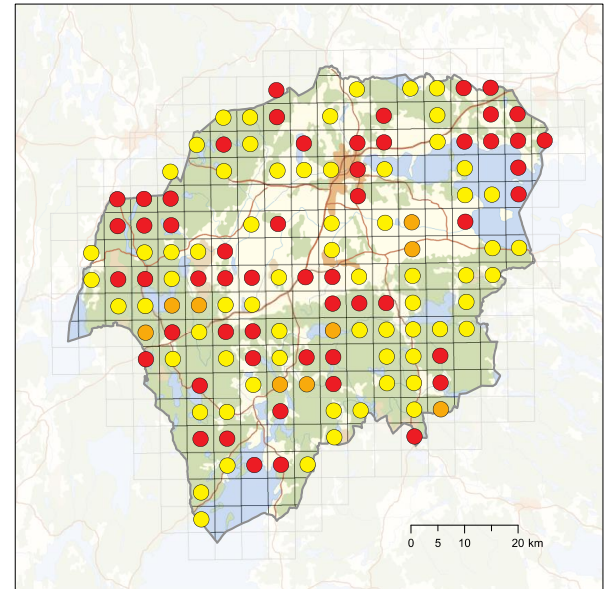

Foto: Ulrik Bruun

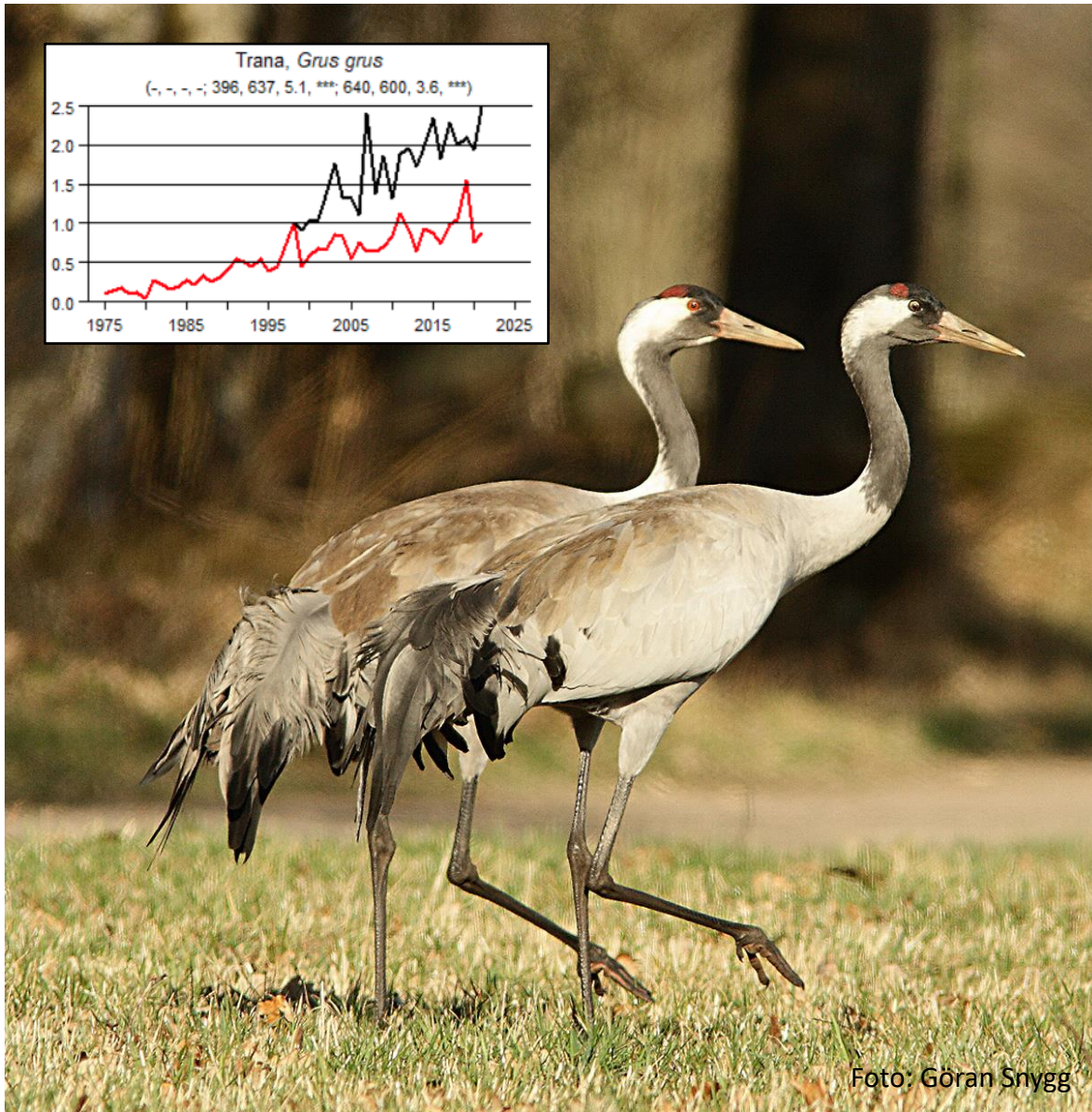
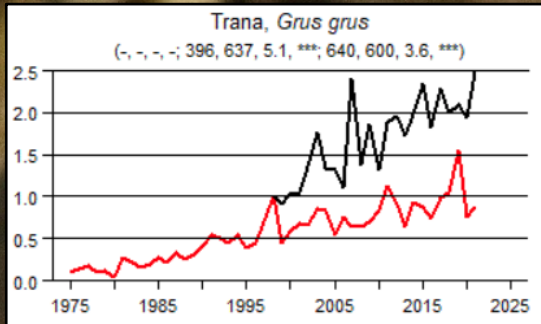
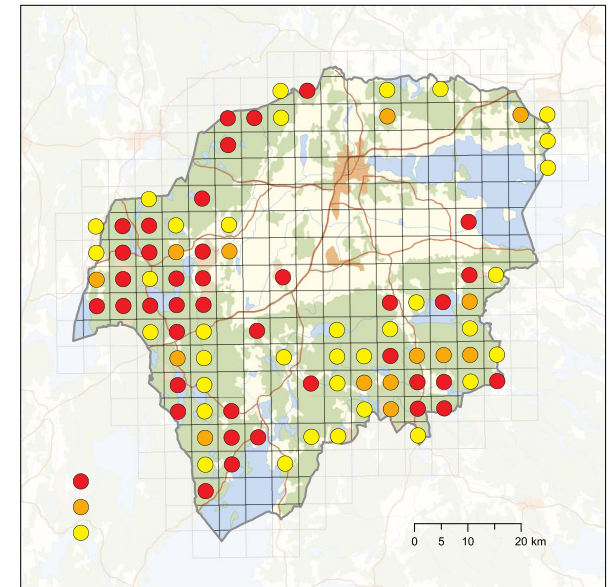

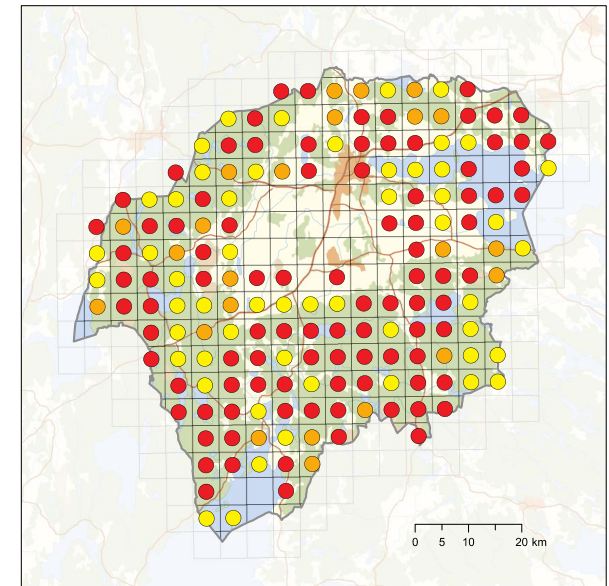
Foto: Göran Snygg

1974–1984

2005–2015

”Från hotad till hatad”

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Samtidigt som det går bra för gäss, svanar och trana är sånglärkan och många andra fåglar i jordbrukslandskapet förlorare.

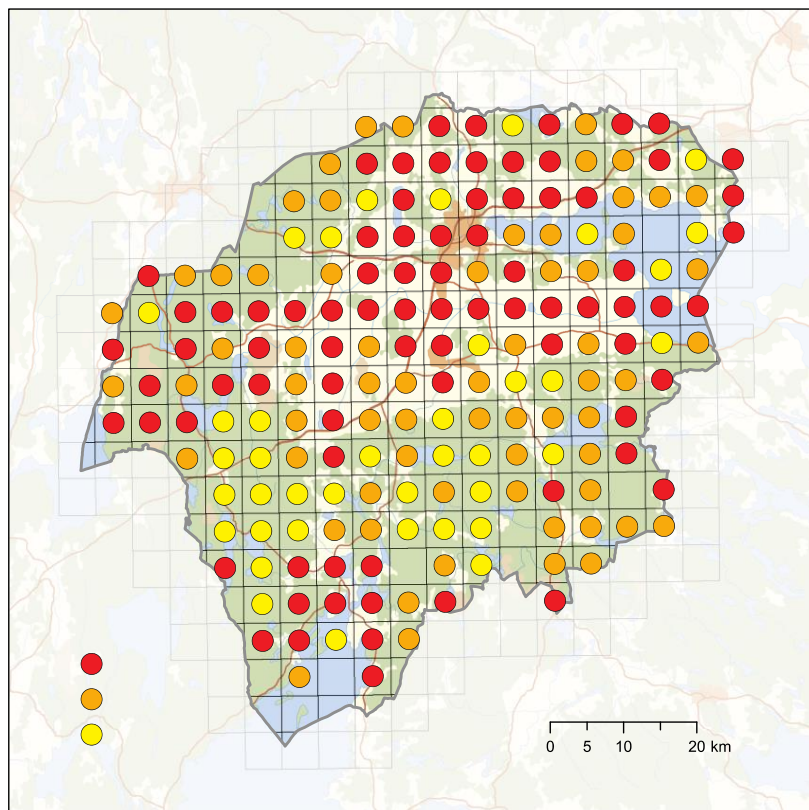

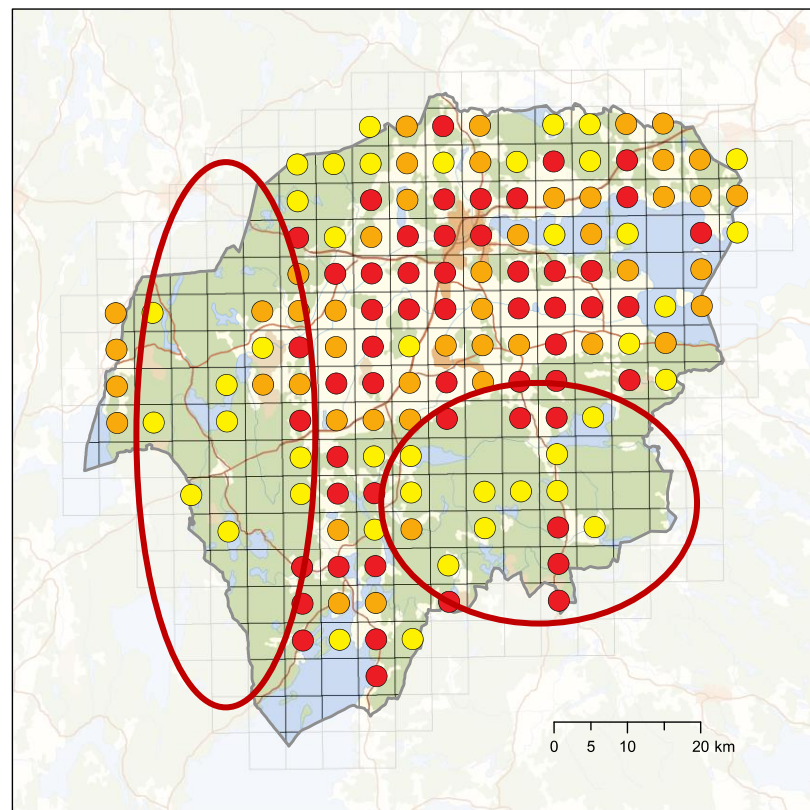
Sånglärkan missgynnas av både ökad och minskad intensitet.
När åkerbruket försvann i skogsbygderna, försvann även sånglärkan.

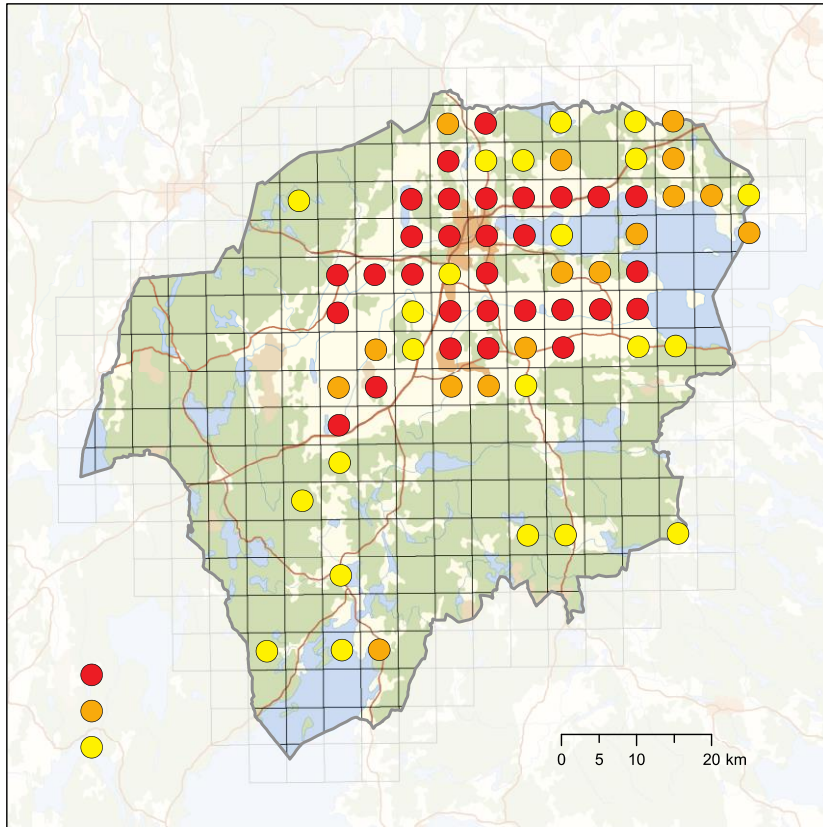
1974–1984

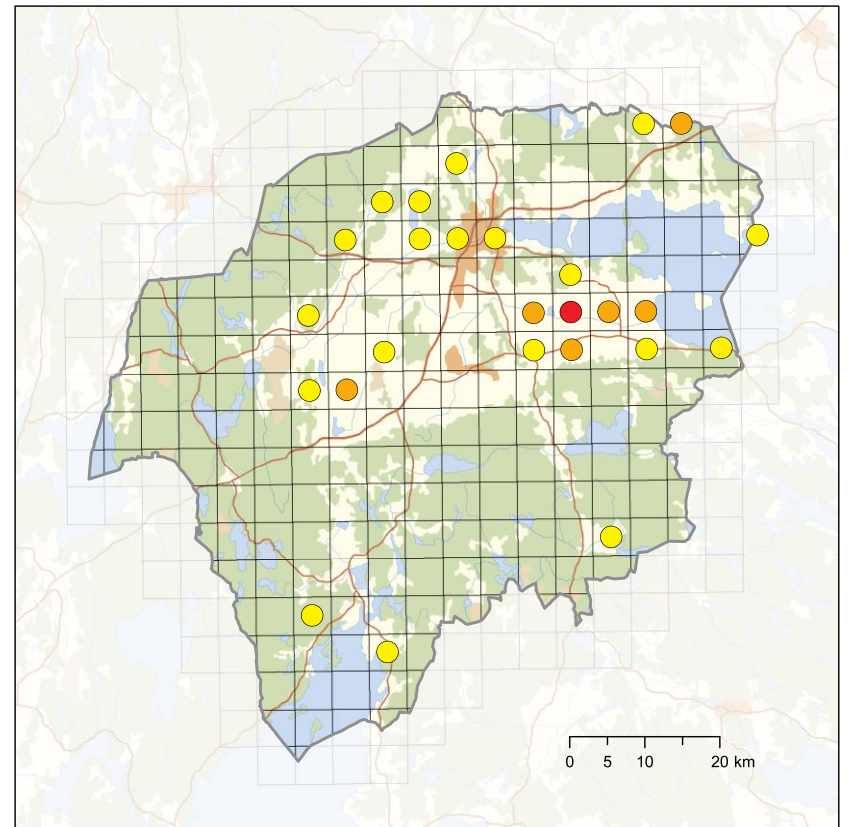
2005–2015

1974–1984

2005–2015

Ortolansparv

Idag sker nästan all mjölkproduktion på ett begränsat antal men stora gårdar.
För 50 år sedan hade motsvarande mjölmängd krävt många fler – utspridda i landskapet!

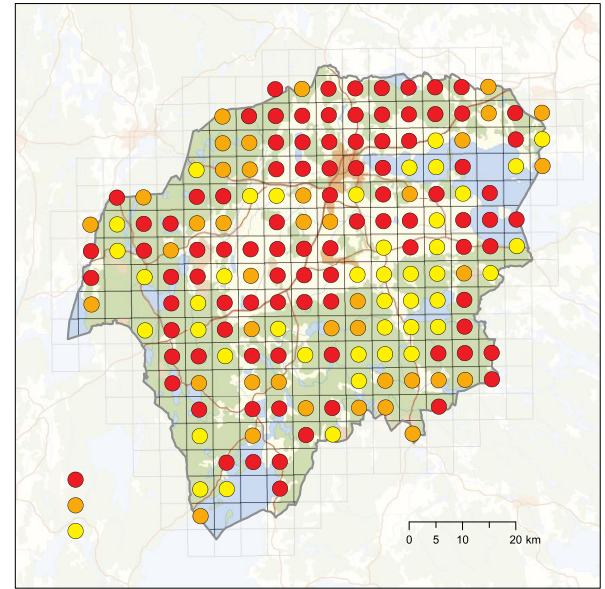
Kornas positiva påverkan på landskapsbild samt på flora och fauna blir ganska begränsad om alla finns på samma ställe . . . .

Göktyta

Foto: Elisabeth Fagerberg

1974–1984

2005–2015

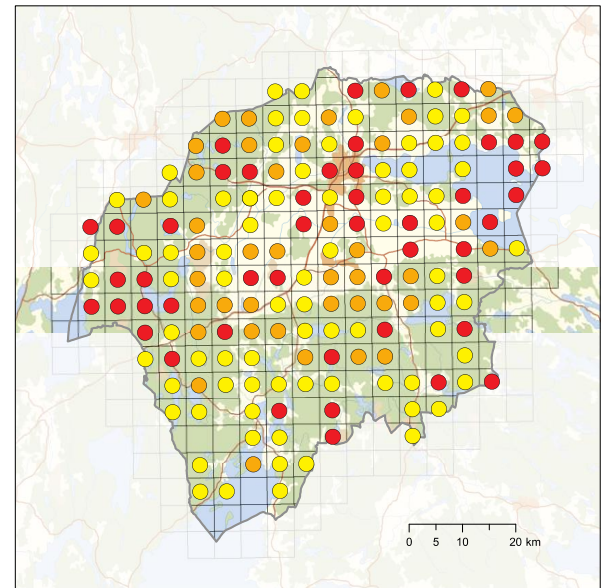
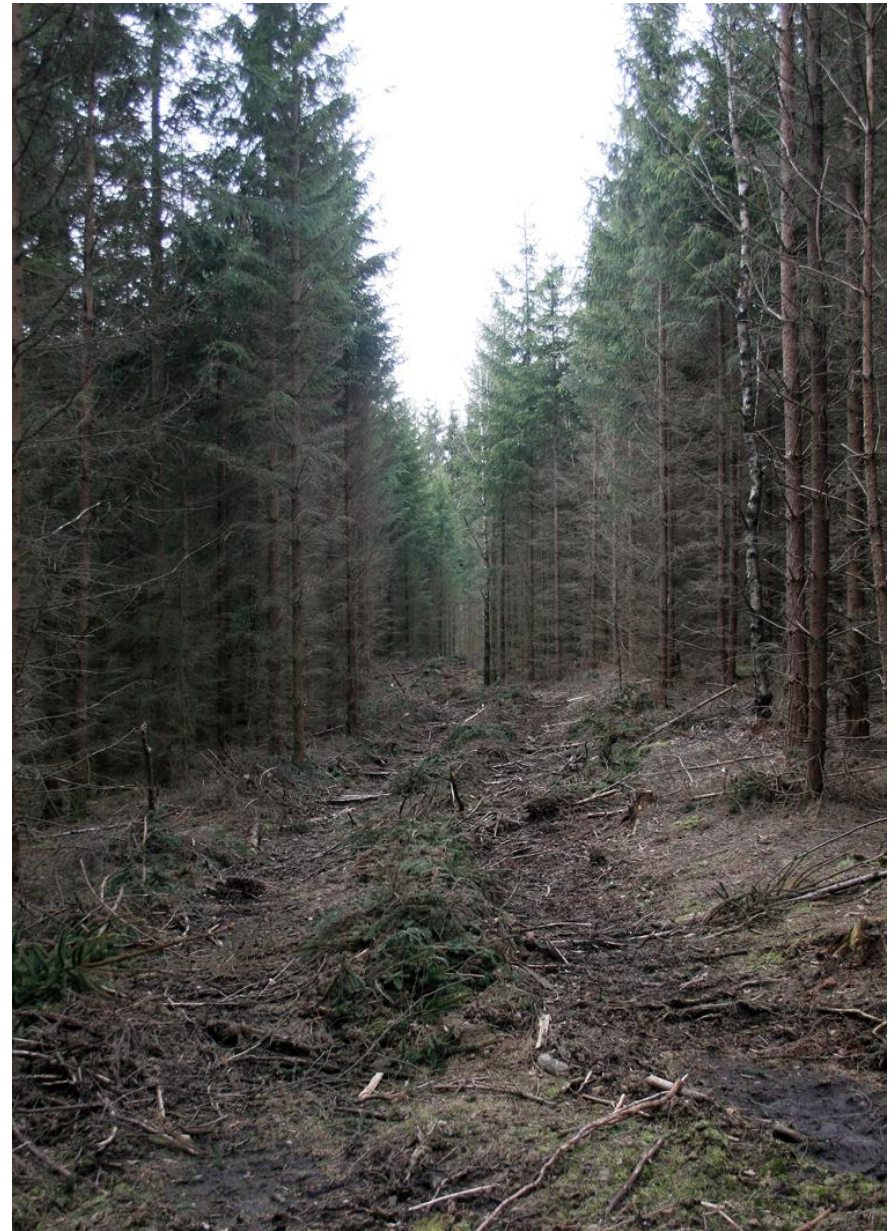

Foto: Elisabeth Fagerberg

Tidiga och täta vallskördar missgynnar markhäckande fåglar.

När denna gräsvall slogs 25 maj 2017 fanns det 18 röda glador, 1 brun glada, 8 ormvråkar och 4 bruna kärrhökar (samt trutar och kråkor) runt traktorerna – det var inte utan orsak.

Även skogslandskapet har förändrats mot mindre variation.

Foto: Bo Kanje

Sedan början av 1990-talet jämföras miljömålet med produktionsmålet i skogen. Visst har naturvårdshänsynen i skogsbruket förbättrats – men mycket återstår att göra.

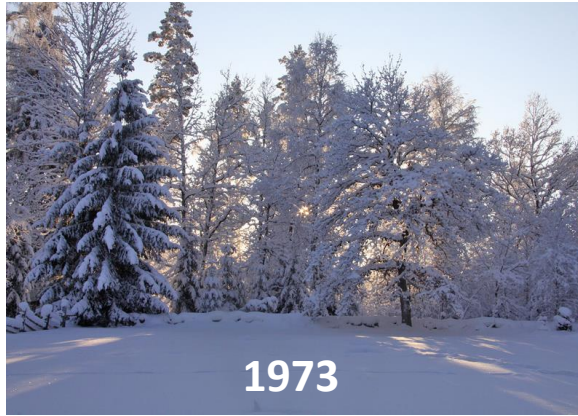

Vitryggig hackspett

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Förlorade livsmiljöer när olönsamma lövskogar fick ge plats för gran eller tall.

Ett meståg.

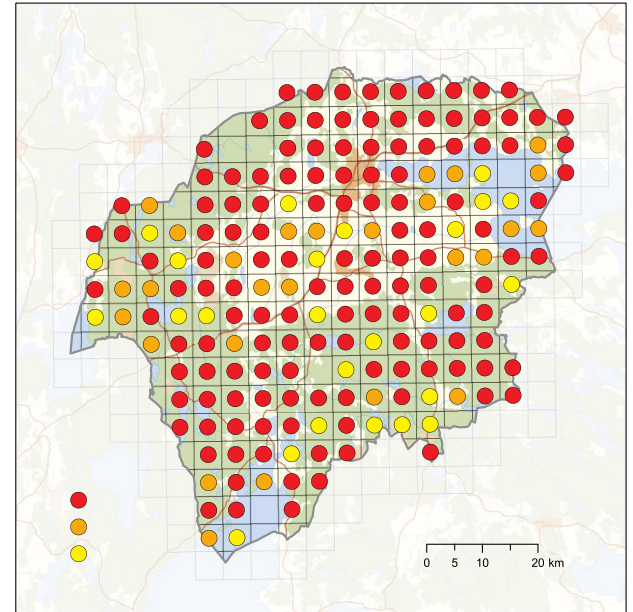

... Meståget är lite artfattigare!

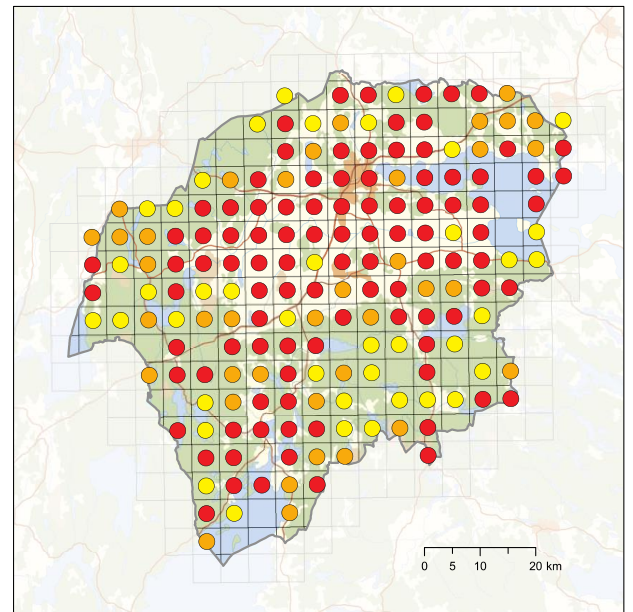
Entita

1974–1984

2005–2015

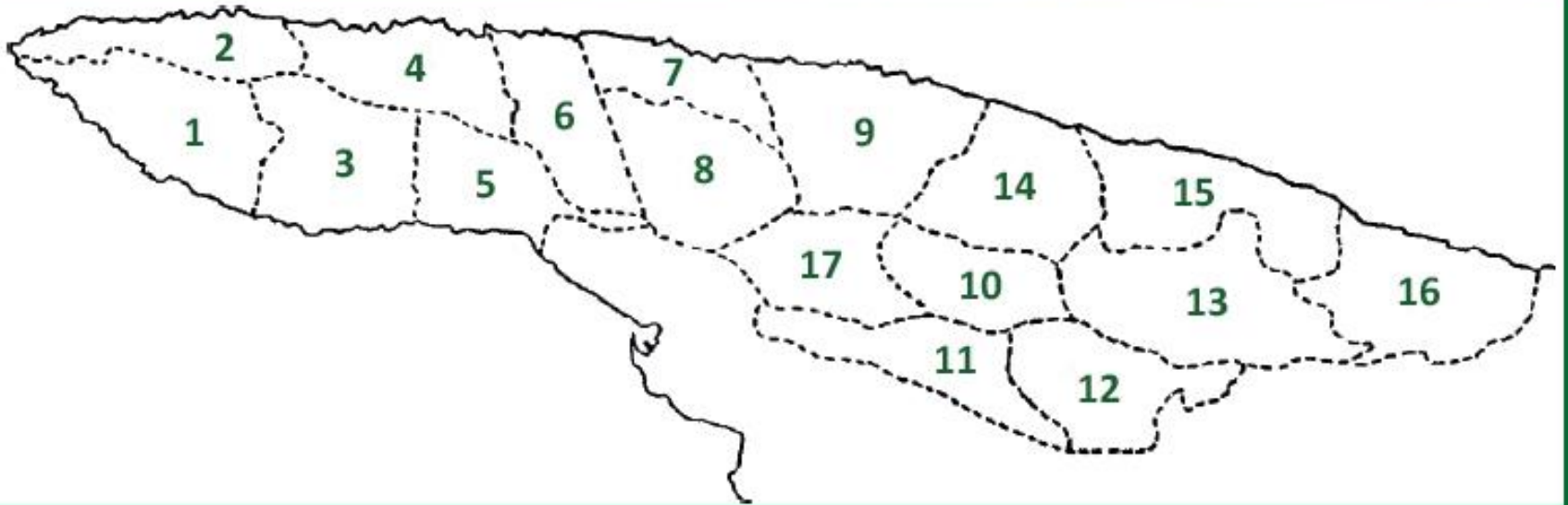
Annons för LRF 2018.

Hur påverkar klimatförändringarna fåglarna?

Foto: Göran Johansson

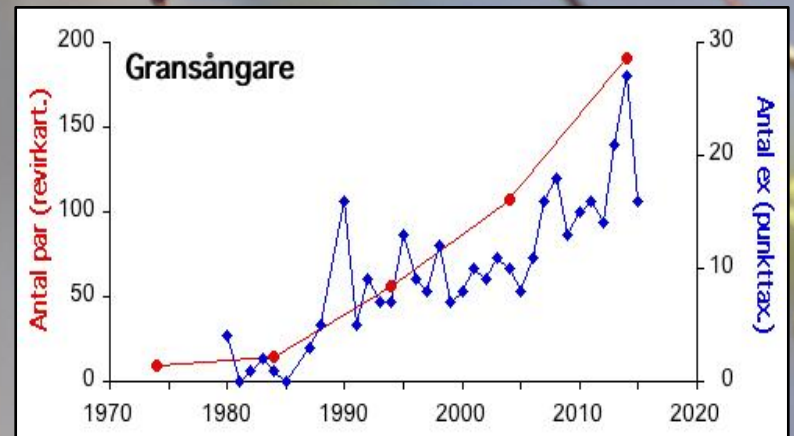
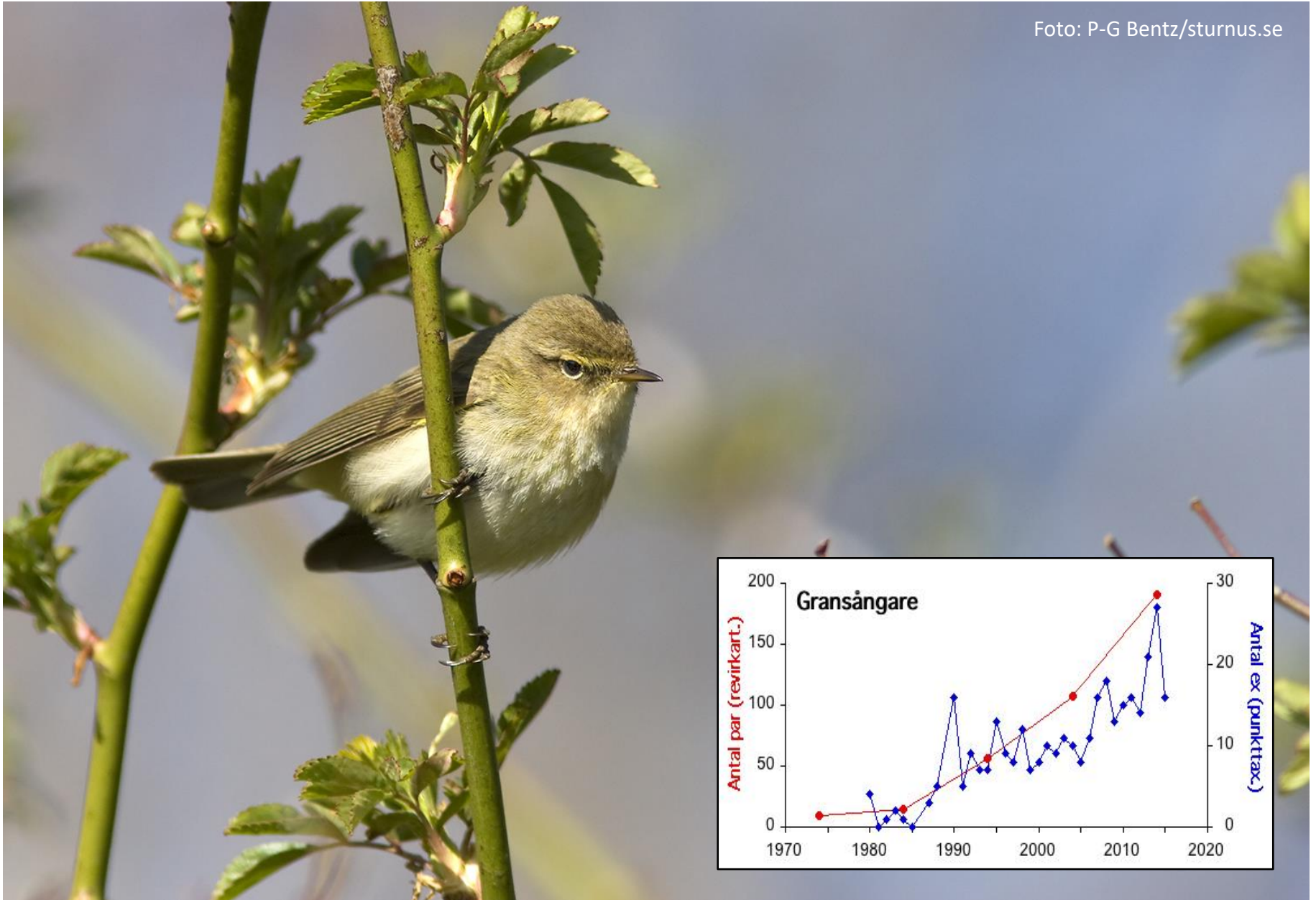
Denna våtmark anlades i början av 1990-talet. Fram till våren 2018 höll den alltid vatten. Men somrarna 2018 och 2022 torkade den ut. Var det tillfälligheter eller ser vi början på ett nytt mönster?

Kullaberg i nordvästra Skåne har inventerats noggrant var tionde år sedan 1974. Varje år genomförs dessutom mer begränsade inventeringar.

Gransångare på Kullaberg i Skåne.

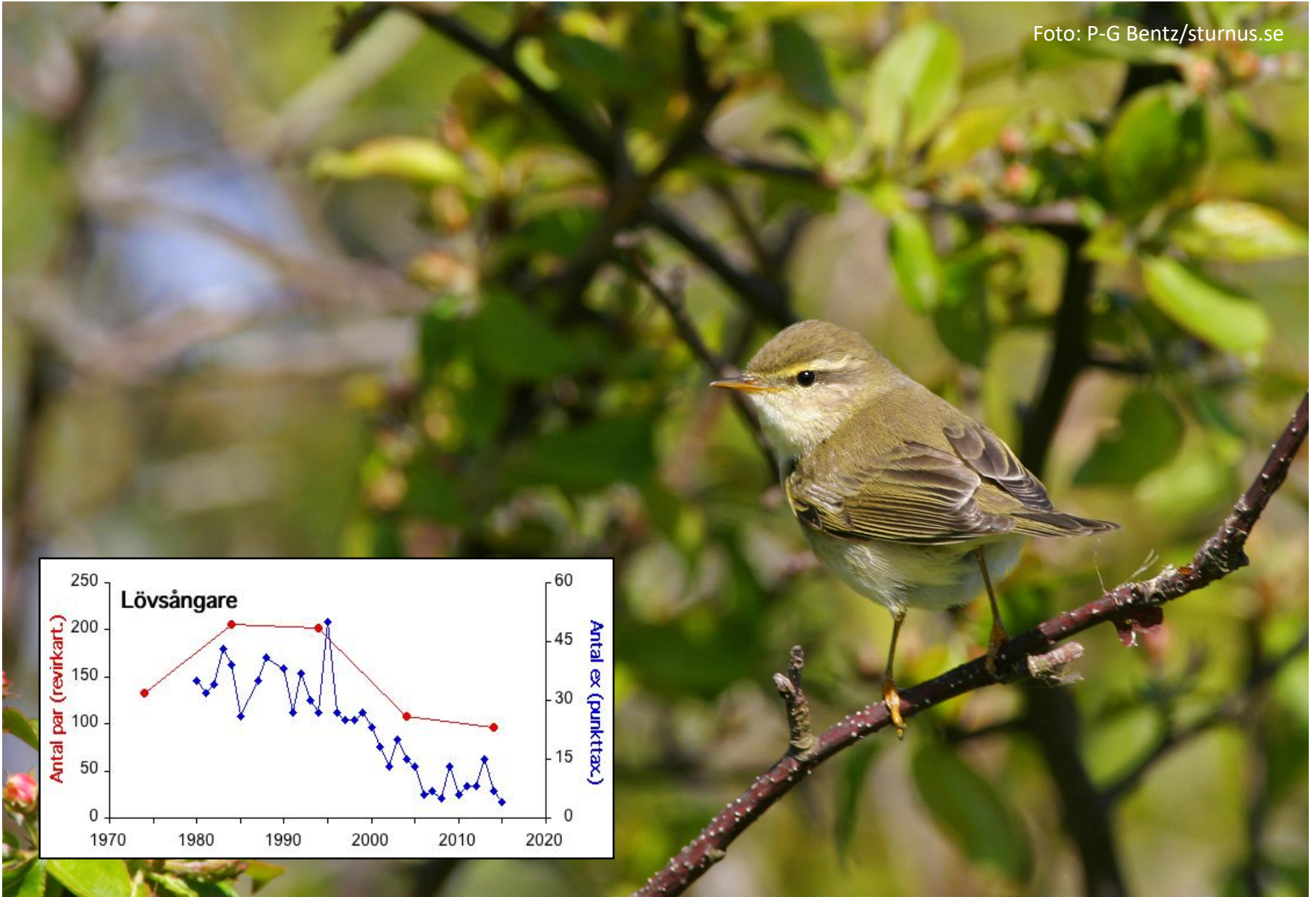
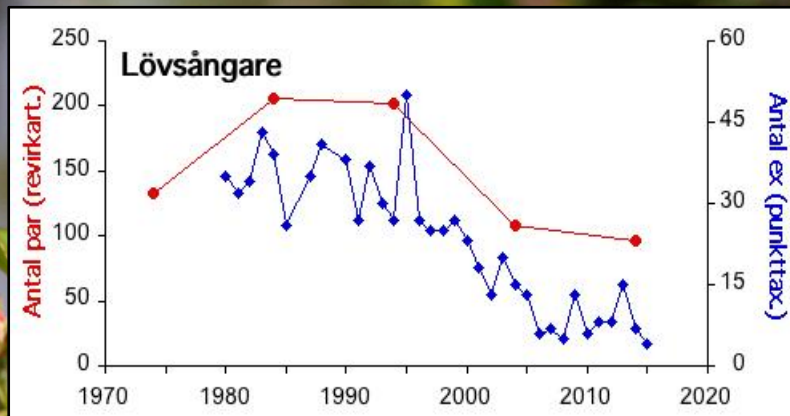
Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Lövsångare på Kullaberg i Skåne.

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Steglits – en "varm" art

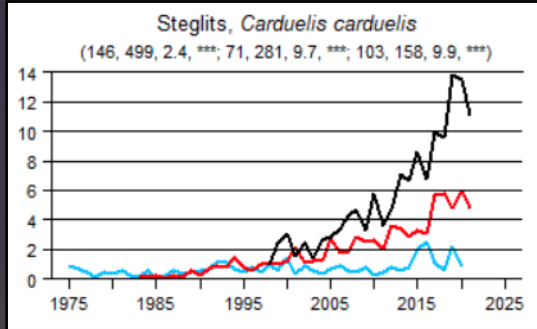
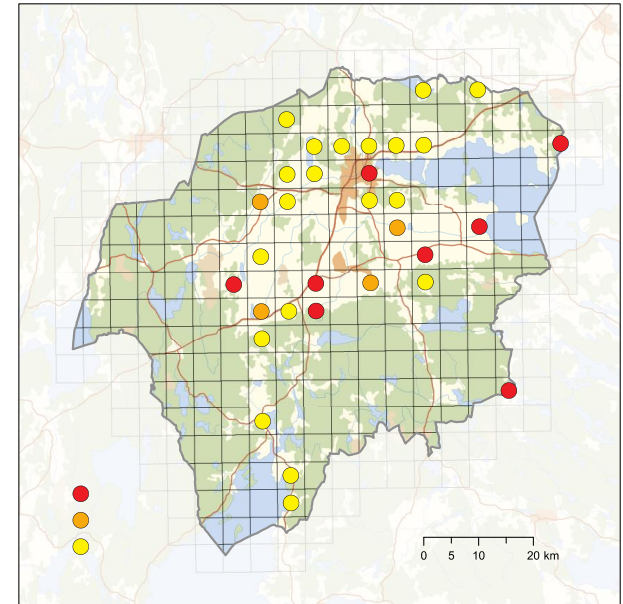
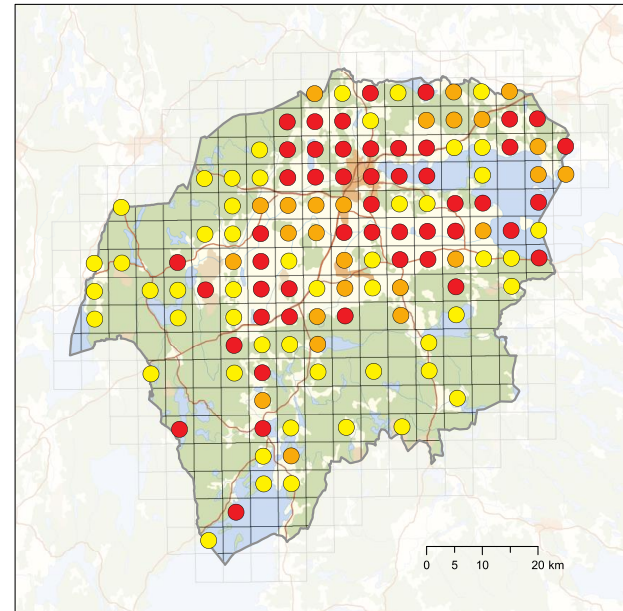

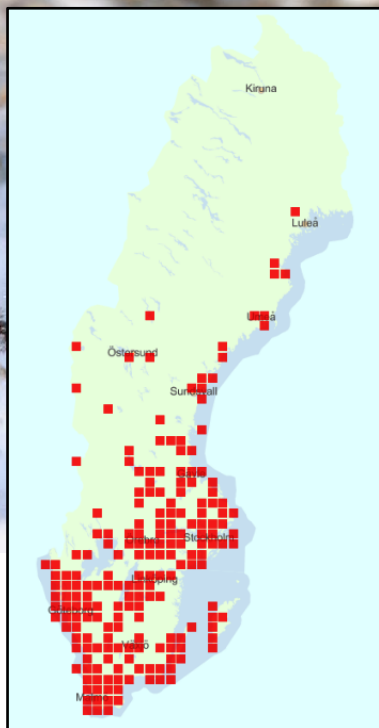
Foto: P-G Bentz/sturnus.se

1974–1984

2005–2015

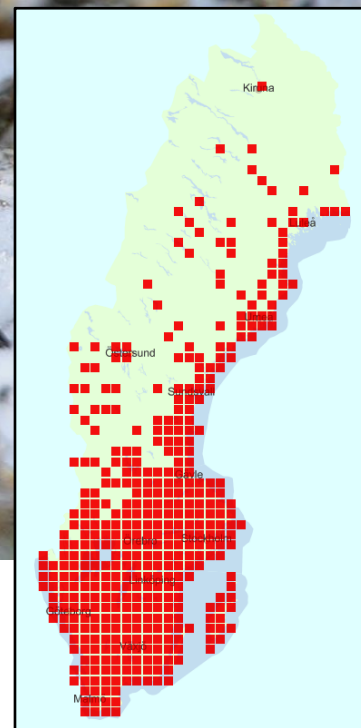

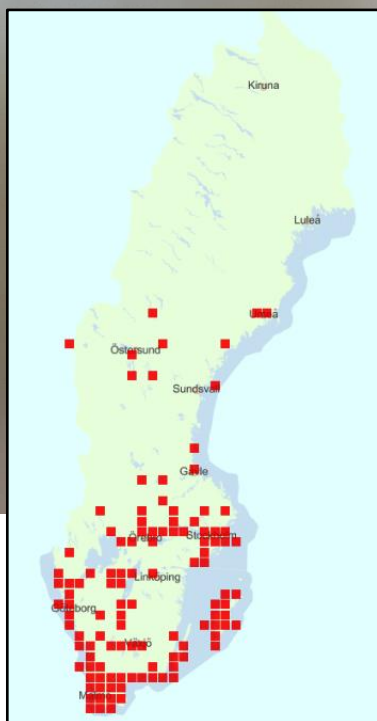
1990–1999

Övervintrande koltrastar (fynd i januari)

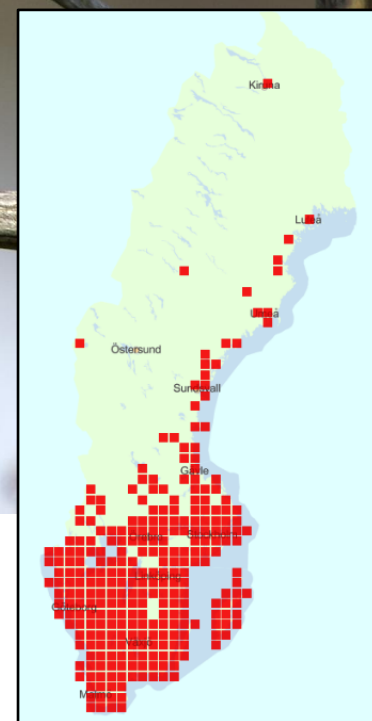
Källa: Artportalen

2010–2019

1990–1999

2010–2019

Övervintrande rödhakar (fynd i januari)

Källa: Artportalen

Ägretthäger

Nytt klimat – nya arter

Brandkronad kungsfågel

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Svarthakad buskskvätta

Sedan millennieskiftet:

Nyinvandrade i Sverige

Ägretthäger

Toppskarv

Svarthuvad mås

Vitstjärnig blåhake

Svarthakad buskskvätta

Brandkronad kungsfågel

Trädgårdsträdskrypare

Utgångna som häckfåglar

Svartbent strandpipare

DE FÖR JAKT OCH FISKE SAMT
FJÄDERFÄAVELN
SKADLIGA SVENSKA
ROVFÅGLARNA

SAMT NÅGRA AV DERAS EJ SÄRDELES
SKADLIGA SAMSLÄKTINGAR

TILL HJÄLPREDA VID UTBETALANDE
AV SKOTTPENNINGAR

UTGIVNA

AV

JOHAN ERIKSON
LEKTOR

LUND
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

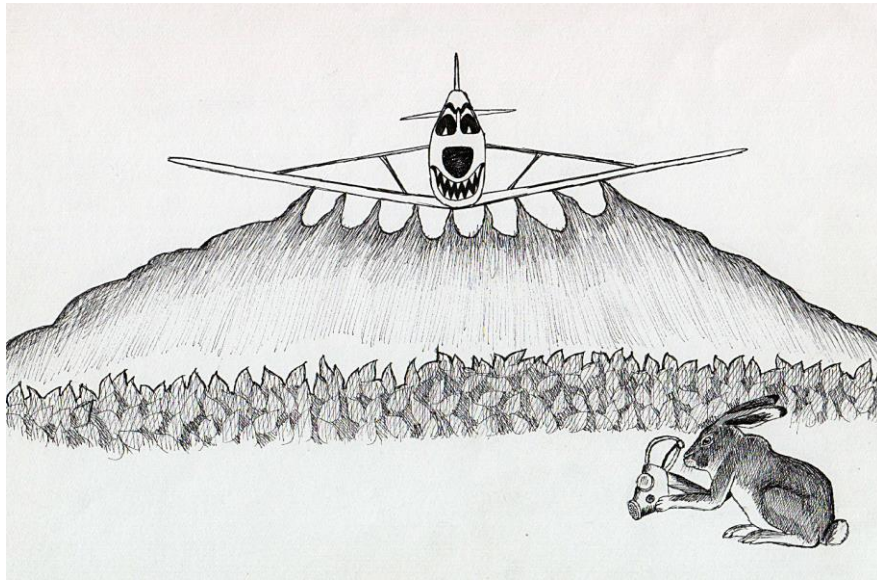
Länge sågs rovfåglar som skadliga och skulle helst utrotas.

(Bilderna från *Kroknäbbarnas tid*, Patrik Olofsson & SOF förlag 2011)

Kungsörn och havsörn fredades på 1920-talet. För några andra rovfåglar dröjde det längre.

När rovfågarna fredats
kom ett nytt och allvarligt hot
i form av kemiska bekämpningsmedel

– det drabbade snart sagt allt liv

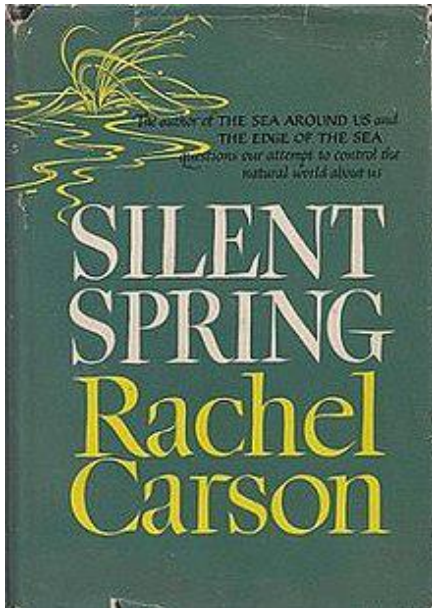

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Havsörnen har gjort storstilad comeback – det svenska beståndet är nu ca 900 par!
Ingen häckning i Närke 1974–1984, men 18 säkra och 9 troliga häckningar 2005–2015.

Röd glada

Foto: Göran Johansson

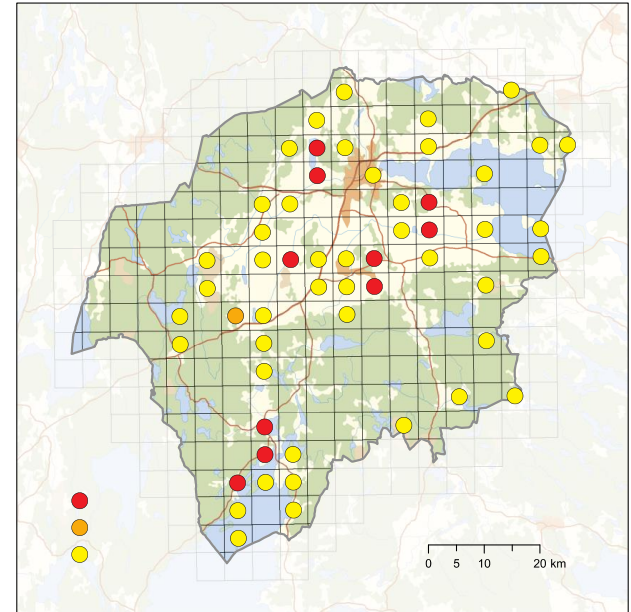
En gång i tiden en av vårens budbärare, men försvann från Närke under 1900-talet.
Nu sakta men säkert på väg tillbaka.

Tornfalk

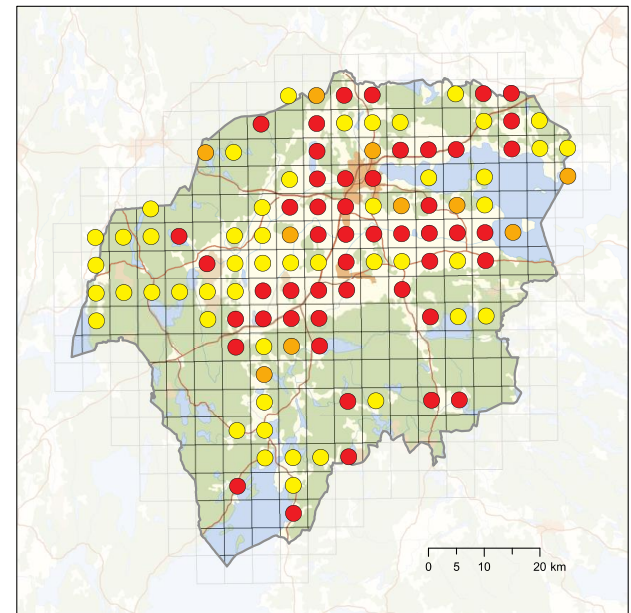

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

1974–1984

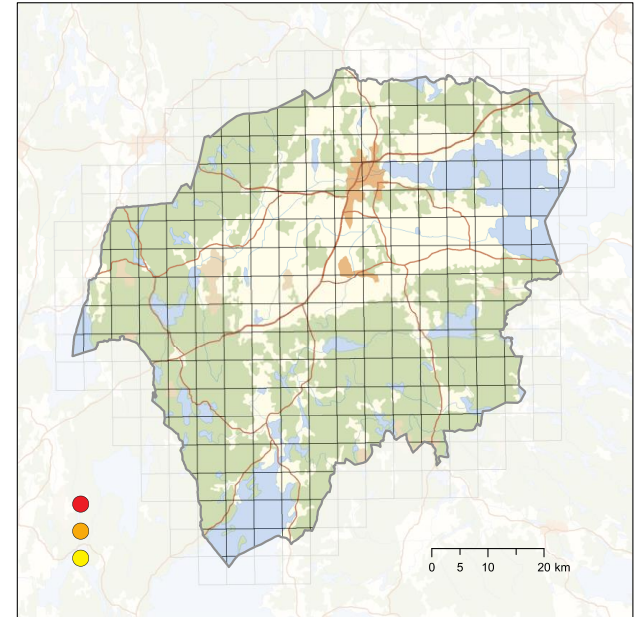
2005–2015

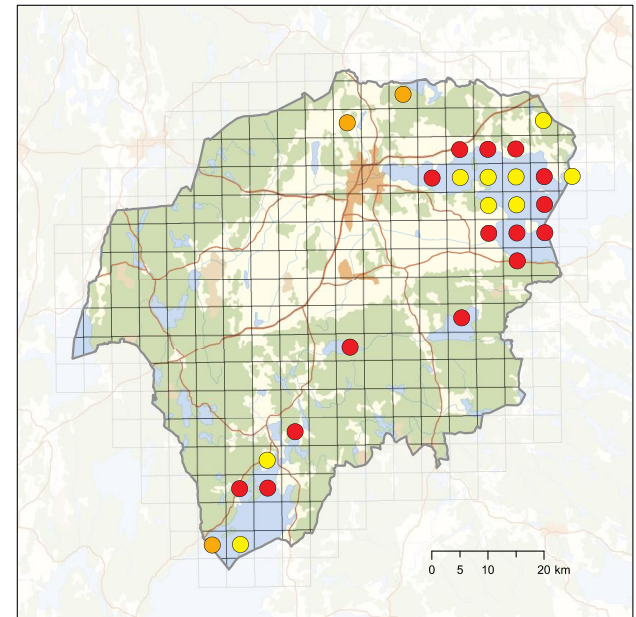
Storskarv

1974–1984

2005–2015

Friluftslivet – ett växande problem för fågellivet?

Foto: P-G Bentz/sturnus.se

Tio tydliga vinnare

Grågås
Sångsvan
Storskarv
Röd glada
Havsörn
Trana
Tornfalk
Gransångare
Dubbeltrast
Steglits

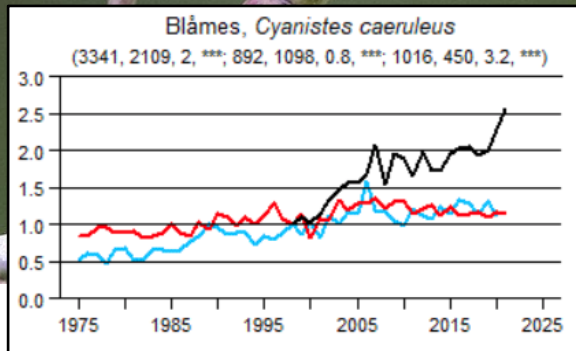
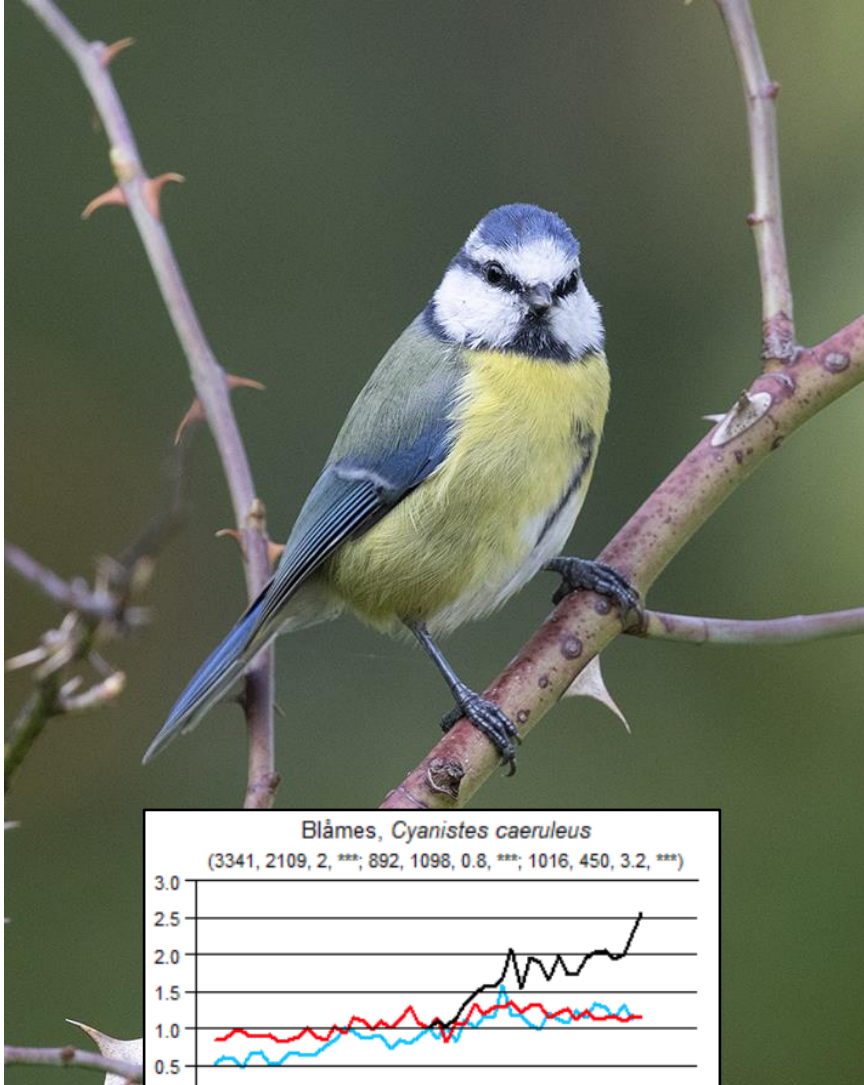
Tio tydliga förlorare

Rapphöna
Brunand
Bivråk
Storspov
Gråtrut
Tornseglare
Sånglärka
Entita
Grönfink
Ortolansparv

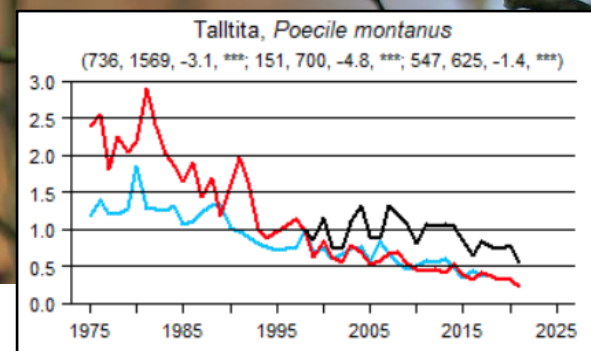
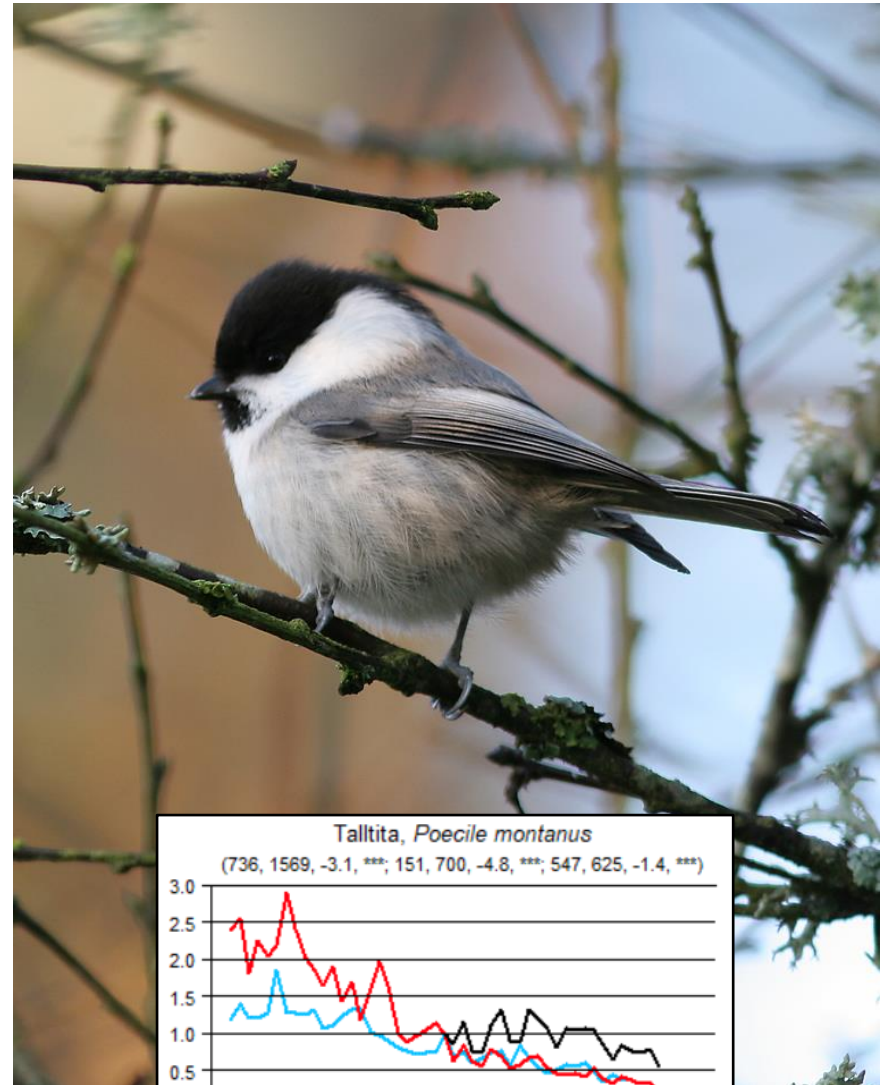

Generalisterna är vinnare medan specialisterna är förlorare

Blåmes

Talltita

Tack för mig!